

activității educaționale a două colegii protestante americane din Istanbul, frecventate de bulgari, greci, armeni, turci din diferite părți ale imperiului, *Children Immigration to Anatolia during the Balkan Wars* (Safiye Kiranlar, Universitatea Sakarya, Turcia), ce prezintă drama copiilor musulmani care în timpul primului război au părăsit fostele teritorii otomane din Balcani împreună cu părinții imigrând în Anatolia și *Being a Minority in a Total War: The Jewish Community of Kirkkilise (Kirkklareli) during the Balkan Wars* (Eyal Ginio, prof. Universitatea Hebrew, Ierusalim) care, pe baza unor date oficiale, dar și a unor acte individuale, analizează influența pe care a avut-o primul război asupra comunității evreiești dintr-un mic oraș, care a trebuit fie să se adapteze, fie să plece din localitate.

Un aspect care a stat în atenția participanților la simpozion a fost modul în care războaiele balcanice sunt reflectate în manualele de istorie din fiecare țară: *The Effects of the Balkan Wars on the Ottoman Education System and their Reflections in Textbooks* (prof. asociat Mehmet Ö. Alkan, Universitatea din Istanbul), *The Balkans Wars in Contemporary Greek Textbooks* (Loris Koullapis, Grecia), *The Balkans Wars in Bulgaria's History Textbooks* (Neriman Ersoy Hacisalihoğlu, Istanbul), *The Balkans Wars in Macedonia's History Textbooks* (Mehmet Hacisalihoğlu, Istanbul), autorii evidențiind faptul că dacă în trecut în paginile acestora puteau fi întâlnite etichetări, exagerări sau considerații naționaliste, de ceva timp în manualele noi adevărul istoric și abordarea obiectivă sunt caracteristice.

Nici aspectele religioase nu au fost omise, prezentările pe această temă insistând asupra faptului că problema bisericii nu poate fi socotită o cauză majoră a conflictului, deoarece ea tulbura Balcanii cu mult înainte de războaie. În acest sens, autorul comunicării *The Question of Churches in the Balkans Wars Eve* (Salih Inci, Universitatea Kirkklareli) arată că ea datează încă din perioada bizantină și descifrează mai multe părți implicate și deci responsabile: Imperiul otoman și supușii săi, adică grecii și bulgarii. O analiză a rolului religiei islamice în promovarea dialogului interetnic și interconfesional în Macedonia zilelor noastre a făcut obiectul comunicării *The Religion of Islam in Promoting Interfaith dialog in the Multicultural and Pluralist Society of the Republic of Macedonia*.

Interesul pentru problemele curente ale spațiului balcanic, pentru pace și cooperare durabilă, pentru menținerea de legături strânse în domeniile cultural, economic, comercial, politic și de cooperare strategică reiese și din prezentările ce abordează teme contemporane: *Quest for Security and Stability in the Post-Cold War Balkans: Why is there no maximized Stability?* (prof. Mustafa Türkeş, Universitatea Middle East Technical, Ankara), *Differences in Relationship of Islamic Community in Montenegro and Islamic Communities in Serbia towards Islamic Community in Bosnia and Herzegovina* (Velizar Antic și Marko Vekovic, Universitatea Belgrad), *Political Identity of Balkans: Special Refers to Bosnia and Hetzegovina* (Indira Hasanovic, Universitatea internațională din Sarajevo), *Kosovo – 100 years after the Balkan Wars* (Sylë Ukshini, Kosovo).

Nu putem încheia excursul nostru fără a aminti și interesul pentru modul în care războaiele balcanice au fost prezentate în presă: *The First Balkan War through Photographs* (conf. Tarik Özçelik, Universitatea Kirkklareli), *Kirkklareli Provinces in the Balkan Wars Diary and Photographs by Bogdan Filatov* (Hüseyin Mevsim, Universitatea din Ankara).

Pe toată durata manifestării, pe holurile sălilor de conferință au fost expuse fotografii cu teme diverse din timpul războaielor balcanice, cu mărturii ale contemporanilor.

Daniela Bușă

Am asistat, în zilele de 24 și 25 mai 2012, la sesiunea de comunicări cu tema „Elite și marginalizați în România (1945–1989)”, organizată la Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, la care au participat invitați din mai multe centre de cercetare și învățământ. Problematica anunțată ni s-a părut interesantă, mai ales că studiile de istorie și microistorie socială sunt încă puțin dezvoltate la noi.

În mod regretabil însă, doar comunicarea lui Florin Abraham, intitulată „*Societatea comunistă fără clase*”: între ideologie și realitate. Abordare metodologică, s-a subsumat într-adevăr temei anunțate. Gândită dintr-o perspectivă declarat funcționalistă, aceasta a urmărit mecanismele ascensiunii

sociale și implicit ale ierarhizării în România, incluzând aici reglementările salariale și traficul de influență la nivelul puterii, în raport cu discursul oficial egalitarist. Păcat că autorul s-a lansat pe terenul concepției antropologice a lui Emmanuel Todd fără să o înțeleagă foarte bine, încurcându-se între modelul familiei cu tradiție strămoșească (*la famille souche*) și modelul familiei nucleare. Mai mult, i se poate obiecta irelevanța punctului de pornire, în condițiile în care discursul oficial nu a susținut niciodată dispariția claselor și egalitatea deplină sub regimul socialist existent, ci numai în societatea comunistă viitoare. Atunci când încerca să demonstreze incongruența dintre discurs și mecanismele de ierarhizare, Florin Abraham se lupta de fapt cu un adversar inexistent.

Putem consemna pozitiv încă trei-patru comunicări, de pildă a lui Kari Alenius, din Finlanda, *Succesele și eșecurile propagandei germane în Estonia (1941–1944)*, dar toate fără legătură cu tematica sesiunii. În rest, am ascultat numai prezentări biografice și evocări. Nu am auzit vorbindu-se despre accesul la resurse, despre rețele de interese, strategii de promovare, forme de reinsertie sau declasare socială, despre alegerea liderilor sau despre capitalul intelectual și capitalul simbolic. Aproape nimeni nu a ieșit din parametrii interpretativi, deja uzați, ai represiunii și oportunismului.

Unii autori s-au referit măcar la grupuri cu o anume reprezentativitate, fie că era vorba de militari (Alesandru Duțu), dizidenți (Flori Bălănescu) sau preoți greco-catolici (Sergiu Stoica). Alții însă, precum Elena Gherman, s-au limitat la o singură persoană, scoasă din contextul său relațional și lipsită astfel de orice interes istoric. Singurul care a încercat să plaseze oarecum cariera personajului în evoluția generală a fost Ioan Scurtu, cu *De la închisoarea Sighet la Academia Română. Studiu de caz: Constantin C. Giurescu*. Cât privește evocările, relevante au fost numai ale directorului Radu Ciuceanu – în calitatea sa de „sursă vie” pentru epoca respectivă.

Nivelul discuțiilor a fost ceva mai ridicat decât al materialelor prezentate, în sensul că s-a lărgit întrucâtva perspectiva de înțelegere a chestiunii. Totuși, chiar și la acest capitol am înregistrat mai multe afirmații discutabile sau de-a dreptul eronate. Cristina Diac, spre exemplu, a reușit să confunde competența conducătorilor cu legitimitatea lor, sau altfel spus – exercițiul puterii cu sursa și fundamentarea ei, în timp ce Iuliu Crăcană, probabil nefăcând distincția între principiile unei legi și lege ca atare, a susținut nici mai mult nici mai puțin decât că reglementările privind magistrații din Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris erau încă valabile și după 1944.

Lacunele metodologice și conceptuale cad până la un punct în sarcina Institutului organizator, care a invitat aproape exclusiv istorici și arhiviști ce se ocupă cu fenomenul represiunii, și nici un sociolog sau antropolog de pildă. Așa cum existența socială nu s-a redus la arestări și cenzură, nici cercetarea nu se poate reduce la factologia personalizată a represiunii, ignorând cadrul structural și dispozitivele eficiente în funcție de care s-au precizat și au acționat diferitele categorii de populație. Dincolo de această responsabilitate circumstanțiată, ne aflăm însă în fața unui simptom al istoriografiei autohtone în general, mult prea marcată de îngustimea orizontului teoretic și de spiritul de improvizație în alegerea și tratarea temelor. Pe un plan mai larg, totul se leagă în cele din urmă de involuția învățământului românesc, dar aceasta este deja o altă problemă.

Alexandru Mamina